

Marzenna Giedrojc, centrální vláda tu cíleně podporovala propolské citění obyvatel a přesvědčovala lidi o oprávněnosti polské přítomnosti na tomto území. Z místních obyvatel se tak brzy stali uvědoměli občané Polské lidové republiky, jejich sepětí s regionem to však odsunulo na druhou kolej. Podle Janusze Mieczkowského dochází ke zlepšení situace až v současné době. Opět se objevují různá kulturní centra příslušníků menšin a lidé už si více uvědomují německou minulost svého „rodného“ kraje, i když i dnes u určité skupiny obyvatel převládají protiněmecké a xenofobní nálady.

Opomenuto nebylo ani území bývalého Východního Pruska, tedy dnešního Warmiňska a Mazur, kterému se věnuje Izabela Lewandowska. I zde docházelo po válce k snahám odstranit veškeré stopy německé kultury, všechny obce, ulice a geografické útvary dostaly nové polské názvy, s příchodem polských katolíků vymizel i evangelický element. Historické objekty, často poničené válkou, nebyly téměř rekonstruovány a byly používány k podřadným účelům.

Poněkud jiného charakteru jsou poslední tři příspěvky, které se zabývají problematikou evropské integrace a evropské identity. Tomasz Sikorski uvádí příklad přístupu k evropské identitě jedné z nejsilnějších politických stran v Polsku – Práva a spravedlnosti (PiS). PiS jakožto konzervativní pravicová strana bylo zásadně proti přijetí evropské ústavy. Tento dokument podle strany nedodržel základní křesťanské hodnoty a také neodkazoval na křesťanskou tradici Evropy. PiS i nadále odmítá federalistické pojetí integrace, prosazuje nadřazenost práva národních států nad právem unijním a klade důraz na křesťanství.

Bartłomiej Toszek se věnuje integraci států Baltského moře. Označuje ji za nepřiliš úspěšnou, protože se zatím nepodařilo dosáhnout významnější spolupráce všech států regionu. Zejména pak Polsko, Německo a Rusko jsou v této oblasti velmi pasivní, přičemž za vzor si mohou vzít dlouhodobou spolupráci Litvy, Lotyšska a Estonska.

Závěrečný příspěvek je dílem studentky Fakulty práva a veřejné správy Štětínské univerzity Magdaleny Muranowicz. Vyjadřuje zde svoji domněnku, že evropská identita může existovat jak vedle národní identity, tak vedle identity regionální. Silu evropské integrace nevidí v jednoduše, ale v kulturní rozmanitosti, přičemž povinností každého Evropana je poznávat cizí kultury, jelikož jen tak dojde ke vzájemnému porozumění a k vytvoření vzájemné identity. Současná mladá generace má podle autorky díky možnosti cestování a studia v zahraničí jedinečné předpoklady k tomu stát se pravými Evropany.

Markéta Eidrnová

Andrew Savchenko, **Belarus – A Perpetual Borderland**. Leiden: Koninklijke Brill NV, 2009. 239 s. ISBN 978-90-04-17448-1

Andrew Savchenko, americký sociolog a ekonom, se ve svých pracích zpravidla zabývá politickou ekonomikou a ekonomickou transformací a ani tato jeho publikace není výjimkou – pojednává dlouhodobé důsledky postavení Běloruska jako pomezí mezi Evropou a Ruskem.

Součástí tohoto vydání je předmluva, dále tři větší chronologicky řazené celky, které jsou podrobněji členěny, bibliografie a rejstřík.

Kniha se zabývá Běloruskem ve vztahu k okolním zemím, zejména se jedná o Polsko a Sovětský svaz, později Ruskou federaci, přičemž vznik „běloruského“ prostoru na rozhraní Evropy a Ruska zařazuje do 16. století. Historickou anabázi běloruské existence však vztahuje k současnosti, když se například snaží vysvětlit, proč má Bělorusko tendenci zachovat si sociální strukturu a instituce ze sovětské éry. Autor zdůrazňuje důležitost výchozích podmínek pro vývoj národního uvědomění, které se začalo formovat co do myšlenek a konceptů teprve po první světové válce a zčásti až po druhé světové válce, tedy dominantně v sovětském kontextu. Po pádu Sovětského svazu si přirozeně zachovalo instituce, na které bylo zvyklé, jelikož se „historicky“ nemělo k čemu vrátit.

První část knihy se tedy věnuje vývoji Běloruska a jeho institucí v době od 16. století do první světové války, v níž Bělorusko ztratilo své kořeny v důsledku rozdělení a úpadku polsko-litevské unie. Národní elita propagující a schopná státotvorně naplnit běloruské národní ambice zůstala omezena na úzkou skupinu lidí a Bělorusko tak bylo naprosto nepřipravené uchopit možnost nezávislé existence, která se během německé okupace za války naskytlá.

Druhá část práce zahrnuje celé období běloruské existence v rámci Sovětského svazu. Autor upozorňuje na problémy spojené s částečným rozdělením území mezi Polsko a Sovětský svaz. Zatímco ve východní části byla situace relativně příznivá pro rozvoj národního uvědomění v podobě sovětské národní politiky korenizace, kdy obyvatelé Běloruska v podstatě poprvé získali možnost určité sociální mobility (což platilo ovšem jen do konce 20. let), západní části trpěly značnou stagnací. Období po druhé světové válce až do rozpadu Sovětského svazu autor považuje za nejdůležitější období pro vývoj Běloruska především z hlediska zlepšení životních podmínek, i když zlepšení ekonomické situace bylo provázeno ústupem běloruského jazyka a kultury.

Třetí kapitola analyzuje sovětskou povahu politických a ekonomických institucí současného Běloruska. Po pádu Sovětského svazu se varianta pokračování ve spojení s Ruskem zdála jako reálné řešení. Evropa byla tehdy naprosto neznámým prostorem, takže Bělorusko zůstalo nejbližší předchozímu státnímu modelu, jelikož ten byl známým světem, v němž se bylo schopné orientovat. Státní instituce mají i dnes velmi malé pravomoci, moc je koncentrována v netransparentních výkonných strukturách a veřejná politická soutěž je v podstatě irelevantní. Poměrně velká pozornost je věnována analýze ekonomické politiky současného běloruského vedení. Autor se snaží najít nějaké pozitivní aspekty a perspektivy pro budoucí běloruský vývoj. I když se zdá, že Bělorusko je momentálně jakousi předsiní Ruské federace, rozhodně není ještě úplnou jeho součástí, jelikož současní představitelé nechťejí ztratit svoji momentální pozici. Autor uzavírá práci s tím, že budoucí běloruský vývoj v podstatě závisí na chování Ruské federace a na míře kontaktu Běloruska se západními institucemi; každopádně se jedná o běh na dlouhou trať.

Eva Pelíšková